

॥ १५ ॥ इत्याश्वमेधिकेपर्वणिनैलकंठीयेभारतमावदीपेअष्टत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ ॥ १५ ॥ नैवेति अविच्छिन्नानिअपृथग्भूतानि इदंसात्विकमिदंराजसमिदंतामसंकार्यमितिब्यपदेशस्तुतत्तदुणमाधान्यमात्रादित्यर्थः ॥ १ ॥ २ ॥ यावदिति कियदपिविद्वंस्सत्वंतमसैवनियम्यतेऽतो नियम्यनियामकयोस्तयोः साम्यंभवतीत्यर्थः एवंप्रवर्त्तनात्मकंरजोमोहप्रकाशात्मकाभ्यां तमःसत्वाभ्यामुद्रिक्तं सत्तेउभेरुणद्धि ॥ ३ ॥ संहत्यमिश्रीभूययात्राव्यवहारं कुर्वते यतःसंधचारिणःसंहतस्वभावावाश्रंरति एवंविधाअपिहेत्वहेतुभिर्वर्त्तते वैषम्येनेतिशेषः ॥ ४ ॥ एतदेवाह उद्रेकेति उद्रेकउद्धोदकसाम

प्रकीर्त्तिताःसत्वगुणाविशेषतोयथावदुक्तंगुणवृत्तमेवच ॥ नरस्तुयोवेदगुणानिमान्सदागुणान्सभुक्तेनगुणैःसयुज्यते ॥ १५ ॥ इतिश्रीमहाभारतेआश्वमेधिकेपर्वणिअनुगीतापर्वणिगुरुशिष्यसंवादेअष्टत्रिंशोऽध्यायः ॥ ३८ ॥ ॥ १५ ॥ ब्रह्मोवाच नैवशक्यागुणावक्तुं पृथक्तेनैवसर्वशः ॥ अविच्छिन्नानिदृश्यंतेरजःसत्वंतमस्तथा ॥ १ ॥ अन्योन्यमथरज्यंतेत्यन्योन्यंचार्थजीविनः ॥ अन्योन्यमाश्रयाःसर्वेतथान्योन्यानुवर्त्तिनः ॥ २ ॥ यावत्सत्वंरजस्तावद्वर्त्ततेनात्रसंशयः ॥ यावत्तमश्चसत्वंचरजस्तावदिहोच्यते ॥ ३ ॥ संहत्यकुर्वतेयात्रांसहिताःसंधचारिणः ॥ संघातवृत्तयोत्थेतेवर्त्ततेहेत्वहेतुभिः ॥ ४ ॥ उद्रेकव्यतिरिक्तानांतेषामन्योन्यवर्त्तिनां ॥ वक्ष्यतेतद्यथाऽन्यूनंव्यतिरिक्तंचसर्वशः ॥ ५ ॥ व्यतिरिक्ततमोयत्रतिर्यग्भावगतंभवेत् ॥ अत्यंतत्ररजोज्ञेयंसत्वमल्पतरंतथा ॥ ६ ॥ उद्रिक्तंचरजोयत्रमध्यस्रोतोगतंभवेत् ॥ अत्यंतत्रतमोज्ञेयंरजश्चाल्पतरंतथा ॥ ८ ॥ सत्वंवैकारिकीयोनिरिंद्रियाणांप्रकाशिका ॥ नहिसत्वात्परोधर्मःकश्चिदन्योविधीयते ॥ ९ ॥ ऊर्ध्वगच्छंतिसत्वस्थामध्येतिष्ठंति राजसाः ॥ जघन्यगुणसंयुक्तायांत्यधस्तामसाजनाः ॥ १० ॥ तमःशूद्रैरजःक्षत्रेब्राह्मणेसत्वमुत्तमं ॥ इत्येवंत्रिषुवर्णेषुविवर्त्ततेगुणास्त्रयः ॥ ११ ॥ दूरादपिहिदृश्यंतेसहिताःसंधचारिणः ॥ तमःसत्वंरजश्चैवपृथक्तेनानुशुश्रुम ॥ १२ ॥ दृष्ट्वात्वादित्यमुद्यंतंकुचराणांभयंभवेत् ॥ अध्वगाःपरितप्येयुरुष्णतोदुःखभागिनः ॥ १३ ॥ आदित्यःसत्वमुद्रिक्तंकुचरास्तुतथातमः ॥ परितापोध्वगानांचरजसोगुणउच्यते ॥ १४ ॥

पीसत्वेयदाधिक्यंतदभावेअन्यूनंव्यतिरिक्तंअनधिकंचसर्वशःसर्वेषारूपंसमानंभवतीत्यर्थः ॥ ५ ॥ व्यतिरिक्तंअधिकं यत्रश्वशूकरादौ तिर्यग्भावंचआधिक्यंगतंप्राप्तं ॥ ६ ॥ ७ ॥ सत्वंइंद्रियाणांयोनिःसाचवैकारिकीवैकारिकाहंकारसंबंधिनी प्रकाशिकाइंद्रियद्वाराशब्दादीनामितिशेषः धर्मोधर्महेतुः विधीयतेशास्त्रेप्रकाशयते ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ दूरादिति तामसेशूद्रेपिरजःसत्वयोर्दर्शनादुणाःसंघचारिणएकएकमन्यन्च ॥ १२ ॥ स्वतःप्रकाशकस्याप्यादित्यादेस्तमोरजःकार्यभयसंतापहेतुत्वान्नत्रापिब्रिगुणोद्धीयकत्वंवर्त्ततइत्यर्थः कुत्सितंकर्मचरंतिनेकुचराश्चोराः ॥ १३ ॥ १४ ॥